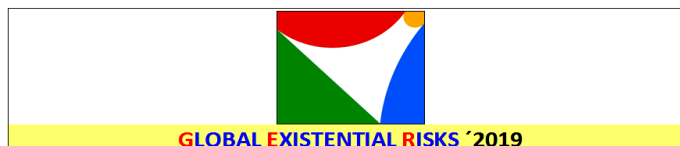

GLOBÁLNE RIZIKÁ Z POHĽADU SVETOVÉHO EKONOMICKÉHO FÓRA

Miroslav RUSKO

GLOBAL RISKS FROM THE WORLD ECONOMIC FORUM ASPECT

ABSTRAKT

Globálne problémy sú v súčasnosti diskutovanou témou. Významné globálne problémy často súvisia so zmenami v životnom prostredí. Týmto otázkam sa prikladá veľká dôležitosť, čoraz dôraznejšie vplývajú na orientáciu tradičnej politiky, spôsobujú tlak na socio-ekonomické aktivity a prerozdeľovanie národného dôchodku medzi sociálnu a environmentálnu sféru, pričom sa stávajú predmetom pozornosti občianskej verejnosti.

KEŤOVÉ SLOVÁ: globálna kríza, globálne riziká, budúcnosť

ABSTRACT

Global issues are currently being discussed. Significant global problems are often related to environmental changes. These issues are of great importance, increasingly influencing the orientation of traditional policy, putting pressure on socio-economic activities and redistributing national income between the social and environmental spheres, while becoming the subject of civil society attention.

KEY WORDS: global crisis, global risks, future

Úvod

Dnešné ľudstvo trápia najmä komplexné a navzájom prepojené problémy. Udržateľný rozvoj ľudskej spoločnosti si vyžaduje zosúladiť socio-ekonomické aktivity nielen s prostredím v ktorom priamo vykonáva svoje aktivity, ale je potrebné vziať do úvahy aj vzťahy v širšom územnom kontexte, často až globálne hľadisko. Ľudia pre život a socio-ekonomické aktivity potrebujú vhodné životné prostredie v širokom ponímaní, do ktorého patrí nielen životné prostredie jednotlivca a spoločnosti, ale aj pracovné a urbanizované prostredie, krajina, ekosystémy, kultúrne a sociálne súvislosti a vzťahy. Trvalo udržateľný rozvoj spája starostlivosť o únosnú kapacitu prírodných systémov spolu so sociálnymi, politickými a hospodárskymi výzvami, ktorým čelí ľudstvo. Pretože degradácia prírodného a sociálneho kapitálu má také významné následky, vyvstáva otázka, prečo sa neprijali a najmä nepresadili do praxe adekvátne systematické aktivity na jej zmiernenie na lokálnej, aj globálnej úrovni. Neustále neudržateľné využívanie prírody a jej zdrojov vedie k situáciám, ktoré si vyžadujú prijatie takých opatrení a riešení, ktoré minimalizujú, resp. eliminujú negatívne vplyvy socio-ekonomických aktivít. Často je diskutovaná problematika o klimatickej zmene, súčasný stav a trend biodiverzity, bezpečnosť potravín, kontaminácia prostredia atď.

Udržateľný rozvoj a globálne problémy

Stratégia trvalo udržateľného rozvoja SR formuluje trvalo udržateľný rozvoj ako cielený, dlhodobý (priebežný), komplexný a synergický proces, ovplyvňujúci podmienky a všetky aspekty života (kultúrne, sociálne, ekonomické, environmentálne a inštitucionálne), na všetkých úrovniach (lokálnej, regionálnej, globálnej) a smerujúci k takému funkčnému modelu určitého spoločenstva (miestnej a regionálnej komunity, krajiny, medzinárodného spoločenstva), ktorý kvalitne uspokojuje biologické, materiálne, duchovné a sociálne potreby a záujmy ľudí, pričom eliminuje alebo výrazne obmedzuje zásahy ohrozujúce, poškodzujúce alebo ničiace podmienky a formy života, nezaťažuje krajinu nad únosnú mieru, rozumne využíva jej zdroje a chráni kultúrne a prírodné dedičstvo.

Je veľa pohrôm, ktorých riziká nie sú zanedbateľné. Niektoré z pohrôm majú vysoký potenciál ničiť územie, a to nie len jeho obyvateľov, ale aj krajinu, ekosystémy a ľudské sídla. Preto inštitúcie organizujúce život ľudskej spoločnosti musia vhodne riadiť a usmerňovať bezpečnosť socio-

ekonomické aktivity v území, najmä z pohľadu ochrany životného prostredia spoločnosti. Je samozrejmé, že aj jednotlivci musia prispôbiť svoje chovanie týmto cieľom. Na implementáciu environmentálnej a bezpečnostnej politiky v praxi sa využívajú viaceré nástroje, ekonomické, právne, edukačné, informačné, administratívne, inštitucionálne, pričom v poslednom období sa presadzujú aj dobrovoľné nástroje.

Globálne problémy sú v súčasnosti diskutovanou témou, problematike ekonomickej krízy a ďalších problémov sa venujú napr. Chossudovsky (2003) ¹, Tong et Wei (2009) ², Papatheodorou (2010) ³, Chossudovsky et Marschall (2010) ⁴, Cheng et al. (2013) ⁵, Popescu (2019) ⁶, Balas et Kaya (2019) ⁷, Seles (2019) ⁸. Významné globálne problémy často súvisia so zmenami v životnom prostredí. Týmto otázkam sa prikladá veľká dôležitosť, čoraz dôraznejšie vplývajú na orientáciu tradičnej politiky, spôsobujú tlak na socio-ekonomické aktivity a prerozdelenie národného dôchodku medzi sociálnu a environmentálnu sféru, pričom sa stávajú predmetom pozornosti občianskej verejnosti.

Svetové ekonomické fórum

Svetové ekonomické fórum (World Economic Forum - WEC) ⁹ zapája popredných politických, obchodných, kultúrnych a iných vedúcich predstaviteľov spoločnosti do formovania globálnych, regionálnych a priemyselných programov. Bolo založené v roku 1971 ako nezisková nadácia so sídlom v Ženeve vo Švajčiarsku. Fórum je nezávislý, nestranný a nie je viazaný na žiadne inštitúcie. Fórum sa usiluje vo všetkých svojich snahách demonštrovať podnikanie v globálnom verejnom záujme a zároveň dodržiavať najvyššie normy správy a riadenia. Morálna a intelektuálna integrita je v centre všetkého, čo robí. ¹⁰

Globálne riziká z pohľadu WEF

Svetové ekonomické fórum (World Economic Forum - WEC) zverejňuje každoročne správu o svetových globálnych rizikách - The Global Risks Report v ktorých prezentuje aktuálny pohľad na problematiku globálnych rizík.

The Global Risks Report 2018

Svetové ekonomické fórum predložilo 17. januára 2018 výročnú správu The Global Risks Report 2018 - 13th Edition. ¹¹ V správe je varovanie, že ľudský rozkvet je „v ohrození“ a súčasné ekonomické ozdravovanie môže ukrývať korene ďalšej veľkej krízy. ¹² V roku 2018 zaradili výskumníci medzi prvú päťku rizík, ktoré budú svet s najväčšou pravdepodobnosťou ovplyvňovať, tri

¹ Chossudovsky, M., 2003: Globalization of Poverty and the New World Order. – Global Research, ISBN 9780973714708, 376 p.

² Tong, H. & S.-J. Wei, 2009: The Composition Matters: Capital Inflows and Liquidity Crunch During a Global Economic Crisis. - International Monetary Fund, WP/09/164, [on-line] Available on - URL: <http://econ.tu.ac.th/archan/rangsun/ec%20460/EC%20460%20Readings/Global%20Issues/Global%20Financial%20Crisis%202007-2009/Academic%20Works%20By%20Institution/IMF/Effects/Capital%20Inflows%20and%20Liquidity%20Crunch%20During%20Global%20Crisis.pdf>

³ Papatheodorou, A., Rosselló, J. & H. Xiao, 2010: Global Economic Crisis and Tourism: Consequences and Perspectives. - Journal of Travel Research, Volume: 49 issue: 1, page(s): 39-45, <https://doi.org/10.1177/0047287509355327>

⁴ Chossudovsky, M. & G. Marschall, 2010: The Global Economic Crisis: The Great Depression of the XXI Century. – Global Research, ISBN 978-0-9737147-3-9, 416 p.

⁵ Chang Shu-Sen, Stuckler David, Yip Paul, Gunnell David. Impact of 2008 global economic crisis on suicide: time trend study in 54 countries BMJ 2013; 347 :f5239, doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.f5239>

⁶ Popescu, O.M., Stancu, S. & Idrasi, A.N. & P. Marinescu, 2019. Customer solutions – new sources of sustainable competitive advantage in times of global economic crisis, - Manager Journal, Faculty of Business and Administration, University of Bucharest, vol. 30(1), pages 7-30, December.

⁷ Balas, A.N. & H.D. Kaya, 2019: The Global Economic Crisis And Retailers' Security Concerns: The Trends. - SocioEconomic Challenges. 2019. Vol. 3, Issue 2, p. 5-14. – DOI: [http://doi.org/10.21272/sec.3\(1\).5-14.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(1).5-14.2019)

⁸ Seles, B.M.R.P., Jabbour, A.B.L.-S., Jabbour, Ch.J.Ch., Latan, H. & D. Roubaud, 2019: Do Environmental Practices Improve Business Performance Even in an Economic Crisis? Extending the Win-Win Perspective, - Ecological Economics, Volume 163, 2019, Pages 189-204, ISSN 0921-8009, <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2019.04.013>.

⁹ Our Mission - the World Economic Forum. – [on-line] Available on - URL: <https://www.weforum.org/about/world-economic-forum>

¹⁰ World Economic Forum. – [on-line] Available on - URL: <https://www.weforum.org/>

¹¹ The Global Risks Report 2018, 13th Edition. - World Economic Forum. – Geneva, ISBN: 978-1-944835-15-6

¹² Správa o globálnych rizikách pred stretnutím v Davose: Najväčšie hrozby sú environmentálne a technologické. – [on-line] Available on - URL: <https://euractiv.sk/section/obrana-a-zahranicie/news/sprava-o-globalnych-rizikach-pred-stretnutim-v-davose-najvacsie-hrozby-su-enviromentalne-a-technologicke/>

environmentálne a dve technologické hrozby. Najväčší vplyv majú mať rozširujúce sa zbrane hromadného ničenia, extrémne výkyvy počasia a prírodné katastrofy. Trend zvyšovania rizík, spojených so životným prostredím, narastá na svojej dôležitosti počas celej histórie tvorby správ o globálnych rizikách. V správe „The Global Risks Report 2018“ dokonca v prvej desiatke rizík okupujú riziká životného prostredia „popredné“ priečky jednak v rebríčku pravdepodobnosti, a jednak aj v rebríčku dosahov. Okrem extrémnych výkyvov počasia sa odborníci obávajú dôsledkov prírodných katastrof, zlyhania opatrení na zmierňovanie zmien v klíme, ekologických katastrof, spôsobených človekom a straty biodiverzity a kolapsu ekosystému. Do popredia sa dostávajú aj technologické riziká. S nárastom používania strojov a digitalizácie mnohých procesov vo výrobe a manažmente, no najmä pre pomalé reakcie hospodárstiev na tento trend a slabú diverzifikáciu pracovnej sily, nové technológie spôsobujú zvyšovanie nezamestnanosti. Správa konštatuje, že v blízkej budúcnosti sa dá očakávať, že automatizácia a digitalizácia spôsobia zníženie úrovne zamestnanosti a miezd, a prispievajú k zvýšeniu príjmov a bohatstva na vrchole distribúcie. V súvislosti s technológiami sa výraznejšej pozornosti v „The Global Risks Report 2018“ dostalo aj počítačovým útokom a masívnym podvodom s osobnými údajmi a dátami. Oba elementy sa dostali hneď do prvej päťky najviac vnímaných rizík.¹³

The Global Risks Report 2019

V správe o svetových globálnych rizikách [The Global Risks Report 2019 14th Edition]¹⁴ sa analytici najviac obávajú toho, či neschopnosť lídrov nespôsobí problémy pri riešení globálnych problémov ľudstva od ochrany životného prostredia, po etické výzvy štvrtej priemyselnej revolúcie. Hoci je svet lepším a rozvinutejším miestom na život ako bol v porovnaní s minulosťou, dnešné ľudstvo trápia najmä komplexné a navzájom prepojené problémy. V atmosfére upadajúcej globalizácie a narastajúcej divergencie sa riešenia hľadajú oveľa komplikovanejšie. V porovnaní s minulým rokom sa skupiny rizík, ktoré podľa expertov najviac ohrozujú svet, v tabuľke nezmenili. Zmenilo sa iba ich poradie. Riziká spojené so životným prostredím v Global Risks Report 2019 dominujú. Extrémne počasia vyvoláva najväčšie obavy. Respondenti, ktorými sú analytici a experti, čoraz častejšie upozorňujú na zlyhávajúce environmentálne politiky. Výsledky nečinnosti v oblasti klímy sú podľa nich čoraz zreteľnejšie.¹⁵

Svet sa posúva do novej fázy silne štáto-centristických politik. Idea „znovu prevzatia kontroly“ dominuje na domácich politických fórach, ale aj na medzinárodnej scéne v nadnárodných organizáciách. Po časoch globalizácie sa svet prehupol do obdobia divergencie. Geopolitické a geoekonomické napätie pritom Svetové ekonomické fórum považuje za „najnaliehavejšie globálne riziko súčasnosti“. Kvôli tejto skutočnosti bude pravdepodobne omnoho ťažšie nájsť zhodu pri riešení globálnych problémov ľudstva, od ochrany životného prostredia, cez nekontrolovanú migráciu, až po reakcie na etické výzvy štvrtej priemyselnej revolúcie. Rastú aj obavy, týkajúce sa podvodov s dátovými údajmi a kybernetických útokov. Analytici však prizvukujú aj ďalšie technologické oblasti: približne dve tretiny respondentov očakáva, že riziká spojené s falošnými správami a krádežami identity sa v tomto roku ešte zvýšia. Tri pätiny uviedli, že veľkou hrozbou je aj strata súkromia, pričom k ich údajom budú mať prístup súkromné spoločnosti či vlády. Medzinárodný menový fond predpovedá v najbližších rokoch postupné spomalenie ekonomického rastu. Znepokojivý je najmä fakt, že úroveň globálneho dlhového zaťaženia, sa dnes pohybuje na úrovni 225 percent HDP, čo je podstatne viac, ako to bolo pred poslednou hospodárskou krízou.

Záver

Za jeden z hlavných trendov súčasného a budúceho vývoja sa označuje znižujúcu sa dôležitosť hospodárskych rizík. Poukazuje sa na to, že ľudia na celom svete majú po úspešnej prekonávaní najhoršej finančnej krízy od druhej svetovej vojny najvyššiu životnú úroveň v histórii. Problémom je,

¹³ The Global Risks Report 2018, 13th Edition. - World Economic Forum. – Geneva, ISBN: 978-1-944835-15-6

¹⁴ World Economic Forum: The Global Risks Report 2019, 14th Edition. – Geneva, ISBN: 978-1-944835-15-6 // [on-line] Available on - URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2019.pdf

¹⁵ Svet najviac ohrozujú extrémne zmeny počasia. Kybernetické útoky sú dnes väčším rizikom ako migrácia. - [on-line] Available on - URL: <https://euractiv.sk/section/spolocnost/news/svet-najviac-ohrozuju-extremne-zmeny-pocasia-kyberneticke-utoky-su-dnes-vacsim-rizikom-ako-migracia/>

že dnešný svet nie je schopný riešiť komplexné výzvy, reagovať na náhle zmeny a postupne nabaľujúce sa ďalšie riziká. Dôvodom má byť nedostatok spolupráce, ktorá by viedla ku skutočným systémovým zmenám, potrebných na riešenie tohto „nového normálu“. Rastúce rozdiely v príjmoch a bohatstve zostávajú významnou hnacou silou globálnych rizík aj v najbližšom období. Kým pred dekádom v čase hospodárskej krízy boli za najväčšie riziká považované klesajúce ceny aktív, spomaľujúca sa čínska ekonomika, či chronické ochorenia, teda riziká ekonomického a sociálneho charakteru, dnes sa charakter rizík presúva do environmentálnych a technologických oblastí. Otázky nekontrolovanej masovej migrácie dominovali prehľadu rizík v rokoch 2016 a 2017. Za vysoké sa považuje riziko migrácie spôsobené krízou alebo ekonomickými faktormi. Za potenciálne budúce riziká, ktoré by spoločnosť mohli v krátkej dobe prekvapíť omnoho intenzívnejšie, ako sa dnes zdá, označilo WEC témy ako kvantová kryptografia, menový populizmus, afektívne výpočty a úpadok ľudských práv. Výskum globálnych existenciálnych rizík sa nepochybne stal nutnosťou aj na Slovensku, pretože cezhraničné globálne dopady existenciálnych rizík vo vzrastajúcej miere ovplyvňujú aj každodenný život obyvateľov Slovenska.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- Balas, A.N. & H.D. Kaya, 2019: The Global Economic Crisis And Retailers' Security Concerns: The Trends. - SocioEconomic Challenges. 2019. Vol. 3, Issue 2, p. 5-14. – DOI: [http://doi.org/10.21272/sec.3\(1\).5-14.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(1).5-14.2019)
- Chang Shu-Sen, Stuckler David, Yip Paul, Gunnell David. Impact of 2008 global economic crisis on suicide: time trend study in 54 countries BMJ 2013; 347 :f5239, doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.f5239>
- Chossudovsky, M. & G. Marshall, 2010: The Global Economic Crisis: The Great Depression of the XXI Century. – Global Research, ISBN 978-0-9737147-3-9, 416 p.
- Chossudovsky, M., 2003: Globalization of Poverty and the New World Order. – Global Research, ISBN 9780973714708, 376 p.
- Our Mission - the World Economic Forum. – [on-line] Available on - URL: <https://www.weforum.org/about/world-economic-forum>
- Papathodorou, A., Rosselló, J. & H. Xiao, 2010: Global Economic Crisis and Tourism: Consequences and Perspectives. - Journal of Travel Research, Volume: 49 issue: 1, page(s): 39-45, <https://doi.org/10.1177/0047287509355327>
- Popescu, O.M., Stancu, S. & Idorasi, A.N. & P. Marinescu, 2019. Customer solutions as new sources of sustainable competitive advantage in times of global economic crisis, - Manager Journal, Faculty of Business and Administration, University of Bucharest, vol. 30(1), pages 7-30, December.
- Seles, B.M.R.P., Jabbour, A.B.L.-S., Jabbour, Ch.J.Ch., Latan, H. & D. Roubaud, 2019: Do Environmental Practices Improve Business Performance Even in an Economic Crisis? Extending the Win-Win Perspective, - Ecological Economics, Volume 163, 2019, Pages 189-204, ISSN 0921-8009, <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2019.04.013>.
- Správa o globálnych rizikách pred stretnutím v Davose: Najväčšie hrozby sú environmentálne a technologické. – [on-line] Available on - URL: <https://euractiv.sk/section/obrana-a-zahranicie/news/sprava-o-globalnych-rizikach-pred-stretnutim-v-davose-najvacsie-hrozby-su-environmentalne-a-technologicke/>
- Svet najviac ohrozuje extrémne zmeny počasia. Kybernetické útoky sú dnes väčším rizikom ako migrácia. - [on-line] Available on - URL: <https://euractiv.sk/section/spolocnost/news/svet-najviac-ohrozuje-extremne-zmeny-pocasia-kyberneticke-utoky-su-dnes-vacsim-rizikom-ako-migracia/>
- The Global Risks Report 2018, 13th Edition. - World Economic Forum. – Geneva, ISBN: 978-1-944835-15-6
- Tong, H. & S-J. Wei, 2009: The Composition Matters: Capital Inflows and Liquidity Crunch During a Global Economic Crisis. - International Monetary Fund, WP/09/164, [on-line] Available on - URL: <http://econ.tu.ac.th/archan/rangsun/ec%20460/EC%20460%20Readings/Global%20Issues/Global%20Financial%20Crisis%202007-2009/Academic%20Works%20By%20Institution/IMF/Effects/Capital%20Inflows%20and%20Liquidity%20Crunch%20During%20Global%20Crisis.pdf>
- World Economic Forum. – [on-line] Available on - URL: <https://www.weforum.org/>
- World Economic Forum: The Global Risks Report 2019, 14th Edition. – Geneva, ISBN: 978-1-944835-15-6 // [on-line] Available on - URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2019.pdf

ADRESA AUTORA

Doc. RNDr. Miroslav RUSKO, PhD.

Slovenská technická univerzita v Bratislave, Materiálovotechnologická fakulta Trnava, Ústav integrovanej bezpečnosti, Botanická 49, 917 01 Trnava, Slovenská republika
e-mail: miroslavrusko@centrum.sk

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.